

İncil'de insanın muhtaçlığı

Hans-Georg-Gradi

İnsan nedir? Bu soru tüm İncil'e yayılmıştır. Gelgelelim derli-toplu dozajlanmış, zamandan bağımsız kullanılabilir basit bir yanıt arayan hayalkırıklığına uğrayacaktır. İki ahitiyle birlikte İncil yüzyıllara uzanan bir tarihi kapsıyor. Tek tek dönemler, aşamalar, yer ve zamanlar tek tek her bir ahitin yanıtlarını belirliyor. Metinler karşılıklı etkileşim içindeler aynı zamanda. Yanıtlar, söyleneni yeni anlayış ufuklarının ve meydan okumaların önünde okuyan, içine sızan, düzelten ya da derinleştiren bir yenden-okumadan meydana geliyor. Kısaca: Tek bir bibliik antropoloji, sistematik bir yanıt yoktur, aksine, "İnsan nedir?" sorusunu yanıtlamaya yönelik, salt deneyime bandırılmış, ilgili zamanın izlenimleriyle biçimlenmiş tek tek parçalar ve bilgiler mevcuttur.

Bibliik metinleri bu sorunun ışığında okuyan kişi, çeşitli sesler duyar. İncil'in insan anlayışı, kullanım halinde bir antropolojidir, zamanın meydan okumalarıyla sürekli diyalogtadır. Soyut teolojik bir bilgi dağarcığı beklemez orada, aksine, yaşam pratiğiyle dolu bir yığın yanıt mevcuttur. Bibliik aktarım zemininde büyür bunlar. Miras olarak devralınan inanca -bunun zorunlu olarak yeni yanıtlar meydana getirmesi gerektiğini bilerek- değişen zamanlarda sadık kalma çabasının ifadesidirler. Aktarıma sadakat sadece tek hatlı bir devretmeyi ya da anakronistik tekrarı değil, diyalogsever, geçmişini inceleyen ve bugüne odaklanan bir yüzleşmeyi gerektirir. Bu tarihsel belge ve yanıtların mesajını, süzgeçten geçirilmemiş, zamansız algılama -basit bir kopyala-yapıştır- denli hiçbir şey tahrif edemez. Demek ki önemli olan budur: "İnsan nedir?" sorusuna dair, İncil'in Tanrı inancının yükümlülüğü gereği kendi yanıtını bulmak üzere İncil'in seslerini duymak, deneyimlerini paylaşmak, bağlarını araştırmaktır, ki bunun yansımaları altında temel kanaatleri keşfedilebilir.

İncil'in başlangıcında - diğer tüm ifadeler için prizma niyetine - insanın Tanrı tarafından yaratılışı yer alıyor. Her iki *Yaratılış Haberi* bunu kendine özgü bir şekilde ifade ediyor: İnsan Tanrı tarafından yaratılmıştır - bu ister yedi-günlük-şema olarak anlatılan yaratma eserinin (Yaratılış 1,1-2,4a) sonunda ve amacı olarak olsun, isterse de kadim-zamansal tanrısal bahçe cennetin merkez noktası olarak olsun (Yaratılış 2,4b-25). İnsanın bu yaratılabilirliğinde işte onun *muhtaçlığı* köklenir. İnsan dediğimiz varlık -halk ve dillerdeki ayırmalardan önce daha (Yaratılış 9-11)- kendine yeten değildir, aksine muhtaçtır. İnsan yaşam alanına ihtiyaç duyar (Yaratılış 1,28). Besin maddesine ihtiyacı vardır (Yaratılış 1,29). Erkek ve kadın birbirine ihtiyaç duyar (Yaratılış 1,27-28). İbranice'deki אָדָם (insan) ifadesi, kadim anlatıdaki אָדָם (ekinlik toprak) sözcüğünden türetilmiştir. Tanrı bu topraktan insanı yaratır (Yaratılış 2,7). Aynı tınıya sahip niteleme ona kökeni ve toprağa döndüğündeki sonunu hatırlatır. İnsan topraktan bir varlıktır ve toprağın nimetleri ve tarlanın meyvelerıyla beslenir.

Yerin toprağından biçimlenmiş olarak insan Tanrı'nın can verici nefesiyle canlı bir varlığa dönüşür. Harfi harfine, Tanrı bu nefesi insanın burnuna (Almanca metinde "boğaz" ya da "gırtlak" anlamına gelen "Kehle" sözcüğü kullanılıyor - çevirmenin notu) üfler (Yaratılış 2,7). Burun, dirilik ve muhtaçlık için simgeye dönüşür: hava, nefes, gıda, su - tüm bunlar insanı hayatta tutar. Öncesinde yaşayan varlık olmayan ve can veren Tanrı ruhuyla yaşam bulan insan, temelden muhtaçtır. İnsan Tanrı ona nefes verdiği, yaşam alanı sunduğu ve onu hayatta tutan bir yapı sağladığı için vardır sadece. İnsan kendiliğinden yaşamaz, aksine, ona nefes bahşedildiği için yaşar. Varoluşunu Tanrı'ya borçludur. Bütün diğer ihtiyaçlardan önce, -biblik bakış açısıyla- Tanrı tarafından can verilmiş ve onun tarafından hayatta tutulan insanın bu kökten muhtaçlığı yer alır: "Yüzünü gizleyince dehşete kapılırlar, soluklarını kesince ölüp toprak olurlar." (Mezmunlar 104,29). Bu nedenle de mezmurcu Tanrı'ya da suya, gıdaya ve ışığa olduğu gibi özlem duyar: "Ruhum (Canım) (שׁוֹרֵךְ)" -burada tüm kişi olarak anlaşılmalıdır, çünkü cennet anlatımında canlı insan olarak kullanılan שׁוֹרֵךְ sözcüğü yer alır- "Allaha, canlı Allaha susamıştır" (Mezmunlar 42,3).

Bununla birlikte insan toplam olarak derin bir birlik olarak kavranır. Yaratılış hikâyesinde de Tanrı'nın insana ruhunu üflediği söylenmez (karş. Yaratılış 2,7). İnsan bir bütün olarak, bedensel, tinsel, ruhsal ve duygusal bir birlik olarak hayata getirilir. Bedenden, tinden ya da hatta tek tek organlardan söz edilse de hep bir bütün olarak insan gözünündedir. Kavramlar insan-olmanın sadece tekil yanlarına ışık tutarlar: Bedensel hal, entelektüel güç ya da duygusallık bütünün parçalarıdır ve yalıtılmış tekil bileşenler değildir. İnsanın muhtaçlığı da bu nedenle hep bütün insanla ilintilidir, her ne kadar fizikî bir sakatlık, maddî yoksulluk ya da ruhsal bir sıkıntıdan söz edilse dahi.

İnsanın yaratılabilirliğine yerleştirilmiş olan bu muhtaçlık *Günah Olayı* (Yaratılış 3) hikâyesinde konu edilir. Burada muhtaçlık ilk kez olumsuz ve acılı bir anlam kazanır. Emek yüke (Yaratılış 3,17-19), yaratılış tehlikeye (Yaratılış 3,15), komşu rakibe (Yaratılış 4,5-8) ve ilgi ihtirasa (Yaratılış 3,16) dönüşür. Tanrı'ya olan ilişki dahi artık önyargıların ve korkunun etkisindedir (Yaratılış 3,1-10). Kuşkusuz: Bu kadim hikâyeler kainatın meydana gelişi ya da insanın yaratılışı hakkında tarihsel haberler ya da bilimsel raporlar değildir. Teolojik bir inanç gerçekliğini resmederler ve yoğunlaştırmış deneyim anlatıları ve etiolojik kanaat metinleri olarak yorumlanmalıdır.

İnsanın muhtaçlığıyla ilgili olarak ifade şöyledir: Muhtaçlığın kendi değildir sorun, aksine, tatmin olmanın biçimi, eksik değerlikler ve vaktiyle iyi olan ve yaşama hizmet etmiş olan ihtiyaçlar içerisindeki noksan kararlardır tuhaf olan. Takdir edilme özlemi kardeş katline neden oluyorsa (Yaratılış 4,8), açlık açgözlülüğe dönüşüyorsa (Yaratılış 3,4-6) ve şefkat iktidar gösterisine sapıyorsa (Yaratılış 3,16), insan-olma, Tanrı tarafından düşünülmüş ve tasarlanmış uyumlu bir yaratılış yapısının dışında kalıyor demektir.

Fakat bu da müjdenin bir parçasıdır: Tanrı insanın muhtaçlığından el etek çekmez, aksine onun -her zaman olduğu üzere- yaşamda ve sağlıklı olmasını ister. Kendi eliyle insanlara, kendi çıplaklıklarının bilgisi ışığında, kürk etekler yapar ve onları giydirir.

İnsan cennetin ötesinde de muhtaçlığıyla çaresiz değildir. Tanrı, muhtaç ve kısmen kusurlu (gerçekleşmiş olan) yaratılışla yetinmez. Özellikle de Günah Olayı'nın ardından da insanın muhtaçlığı onun Tanrı ilişkisinin bir parçasıdır. Mezmurlar bunu çok yönlü bir şekilde ifade eder, duacı fizikî sakatlığını ve şifa arzusunu (Mezmurlar 6,3; 41,5; 103,3), açlığını ve gıda ricasını (Mezmurlar 107,5; 146,7), yalnızlığını ve topluluğa olan özlemini (Mezmurlar 25,16; 88,9; 102,8-9) yalvarıp yakarıyla Tanrı'ya ilettiğinde.

Patriark ve halkın hikâyesi de tarihsel bir stenogram değildir, aksine, emin olmamıza ve yönümüzü bulmamıza yardımcı olacak, hatırlanmış, anlatılmış, yorumlanmış ve güncellenmiş bir vahiy hikâyesidir. Geriye bakışla anlatılan şey, ihtiyaçlarca belirlenmiş bir insan ırkının gravürünü taşır. Böylelikle bütün hikâye ihtiyaç tarihi olarak okunabilir, ama salt bu haliyle de hep kurtuluş tarihi olarak görülebilir. İsrail -bu hikâyelerin yansısında- kendi muhtaçlığıyla baş etmeyi, bunları yorumlamayı, coram Deo kavramayı ve bunlardan sosyal olduğu kadar yaşam-pratik sonuçlar çıkarmayı da öğrenir.

Babalar muhtaç varlıklardır. Çocuksuz bir yaşlı olarak İbrahim anlam ve bakışaçısından yoksundur. İshak ve Yakup vatan ve güvence özlemini temsil ederler. Yusuf özgürlük ve (aynı zamanda ailevi) topluluk arzusunu. Bu atalar galerisinde temel insanî ihtiyaçlara yönelik onay iştilir; Tanrı'nın muhtaçlara yakın olduğu, tam da bu muhtaçlara verdiği ve bahşettiği yollu. Müjdelerinde güveni teşvik eder.

İster Mısır'daki esirler evinde ya da çöllerde yıllarca süren göç olsun, İsrail'in tarihi baştan sona muhtaçlıkla şekillenmiştir. İsrail, yabanellerde bir yaşam ve vatan ve şefkate olan özlemi temsil ediyor. Yoklukta ve çöldeki yoksunlukta İsrail kendi ayartılabilirliğini öğrenir. İhtiyaçlar insanı yoldan çıkarabilir: başkaldırıya (Mısır'dan Çıkış 16,2-3; 17,3-4), putlara taparken de şüpheye (Mısır'dan Çıkış 32) sevk edebilir. On Emir çöl deneyiminin olgun meyvesi gibi görünüyor (Mısır'dan Çıkış 20,2-17; Tesniye 5,6-21). On Emir, hayatta kazanılan ne varsa ve insan neye ihtiyaç duyuyorsa bunları korumaya yönelik. Başlangıçta Tanrı'yı hatırlama yer alıyor (Mısır'dan Çıkış 20,2-7). O, insanın ihtiyaçlarındaki ilk adrestir. O'nun edimleri yaşamımıza ve komşularımızın ihtiyaçlarına saygılı olmamızı teşvik ediyor. İşin orta yerinde sebt emri (Çıkış 20,8-11), yaşamın anlamına ve Tanrı ilişkisine yönelmesi gereken iç ve dış huzura karşı temel ihtiyacı iler. Tek tek her insanın yaşama hakkı, öldürmeyeceksin (Katletmeyeceksin) emri ille teminat altındadır (Mısır'dan Çıkış 20,13). İlişkilere güven ve sadakat ile özen gösterilmelidir (Mısır'dan Çıkış 20,14.16). Mal mülk korunacaktır (Mısır'dan Çıkış 20,15.17). Çalmıyacaksın emri komşuya içinde tasasızca kendini gerçekleştirme mekânı sağlar. Yaşama, amel ve sosyal düzen insanın derin ihtiyaçların bilgisi ışığında geliştirilir ve yorumlanır.

Peygamberler tarihin yol ayrımlarında ye alıyorlar. İhtiyaçların mutlak surette olduğu ya da yoldan çıktığı yerde halkı yönlendirip uyarıyorlar. Tanrı'ya ibadet ahlaka aykırı zevklerin tatminine (Hoşea 4,4-13) ya da haricî yükümlülükler nedeniyle ihmale uğradığında (Yeşaya 1,10-17); açlığı tatmin etmek yerine oburluğa kaçıldığında (Amos 3,9-10; 6,66; 8,6); huzur aramak yerine tembelliğe alışıldığında (Amos 6,4) ve kişinin,

kendi ihtiyaclarını komşunun zararına önde tuttuğunda (Amos 4,1; 5,7.11) yol göstericidirler.

Bir dönüm noktasını Eyüp oluşturur. O ihtiyaclarını namusuyla tatmin edebilen mutlu bir insandır aslında. Birbiri ardına her şey elinden alınır: Sağlık, aile, arkadaşlar, başarı ve mülk (Eyüp 1,13-22). Temel ihtiyaclar ve bunların bu dünyada her zaman tatmin edilemeyecekleri yollu çıplak gerçektir burada söz konusu edilen. Eyüp ne kadar istese kendi kendine sağlık bahşedemez, ailesinin çektiği acıyı değiştiremez ve ölümlü baş edemez. Şifa ve yaşama dair temelli ve tatmin edilmemiş özlemde Tanrı-sorusu yükselir: Tanrı tüm bunlara neden izin veriyor? Dünya neden Eyüp'ün başına bunların gelecek şekilde? İnsan, özellikle tamamen adil olan Eyüp neden acı çekiyor? Bu soru açık bir yara olarak kalıyor – Tanrı ile olan ilişkide de. Adil olanların başarılı ve adil olmayanların başarısız olduğu kabul edilen Etme-Bulma-İlişkisi türündeki geleneksel bilgelik artık işe yaramamaktadır. Bu bakışaçısı Eyüp'ün yaşamöyküsünde başarısızlığa uğrar. Geriye kalan, insandan daha fazlasını bilen bir Tanrı'ya güven duyma çağrısı (Eyüp 38,4) ve bu dünyanın sınırlarının ötesinde adalet ve dolu dolu bir yaşama yönelik bir tutam umuttur.

Kıyametçilik, umudu radikalleştiriyor, başarısızlığa uğramış bir Etme-Bulma-İlişkisi ve kurbanın iç-dünyevî olarak erişilemeyen bir rehabilitasyonu izlenimiyle. Kıyametçilik düşüncenin taşıyıcıları şu cihetten muhtaç insanlardır: inandıkları Tanrı bu dünyada mağlup görünmekteyse dahi, ona olan inançlarından vazgeçmiyorlar. Kıyametçilik krizden doğar. Pinchas Lapide bunu bir “yahudi umut organlarının iltihabı” olarak niteler. Kıyametçilik, öte-dünyaya dair umut sınırlarını parçalar ve Tanrı tarafından devreye sokulan radikal bir dönüm noktasını varsayar (Daniel 12,1-3). Dünya kendi başına daha iyi bir yere evrilemez ve kesinlikle de kendi başına, insanın hasretle beklediği kapsayıcı kurtuluşa erişemez.

Kanon'un mimarisi, bu noktada, Yaratılış 1'de başlayıp Vahiy 21-22'de sona eren büyük ve umut dolu bir yayın gerili olduğunu gösteriyor. Kadim hikâyede cennetsel durum olarak tasvir edileni ve Yaratılış 3'te Günah'a neden olanı Yuhanna Kıyametçiliği devralır. Sonda yeni bir cennet ve yeryüzü bulunur (Vayih 21,1), ayrıca cennet ırmakları (Vahiy 22,1), bitki ve şifa (Vahiy 22,2), insanların Tanrı ile biraradaki kapsayıcı topluluğu (Vahiy 21,3; 22,4) ve gözyaşının –tatmin edilmemiş ihtiyaclarla delalet- ve ölümün olmadığı bir dünya (Vahiy 21,4). Ne var ki bunun arasında acı ve kederle kırılan ve şifa ve yaşama hasret, kurtarılmaya muhtaç bir dünyanın tüm tarihi yer alır.

İsa'nın müjdesinin esas noktası muhtaç insandır. Çeşitli aktarımlarda ve anlatı türlerinde İsa'nın etkisinin alamet-i farikasına dair hatırayı tam da bu biraraya getirici müjdelere saklı tutar: İsa muhtaçları merkeze kaydırır ve –sosyal, ulusal ve kült sınıf engellerini aşarak- onların yanına gider. İncil'in müjdesinde İsa'nın rakiplerince dahi eleştirilmeyen (Markos 3,22 par.) ama başka şekilde –Tanrı'nın-Krallığı-Müjdesi bağlamında değil- yorumlanan şifa verici eylemlerini ayrıntılarıyla anlatılır. Onun ilgi alanının odağında kurtuluş ve şifa isteyen hastalar (karş. Markos 3,1-6; 5,21-43 par.), toplumsal yahtılmışlıkları içinde topluluk arayan cüzzamlılar (Markos 1,40-45 par.),

aç ve -gümrükçüsü ve günahkârıyla birlikte- bir başına kalmışlar (Markos 2,13-17; 6,30-44; 8,1-10 par.; Luka 15,1-3) yer alır ve bunlara adar kendini. Yakınlardaki Tanrı Krallığı müjdesi, özellikle de bu umut dolu Tanrı Krallığı'ndan henüz çok uzaklarda olan insanlara ve durumlara yöneliktir. Bundan dolayı da onun mucize dolu eylemleri ve de günahkârlarla masa beraberliği uygulamaya konulmuş mesel'den ziyade bir tür "acted parables" olarak anlaşılır. İsa'nın eylemleri onun müjdesinin içerik ve menzili resmederler ve acıların, dışlamaların, eksiğin ve ölümün olmadığı ama bunların nüvelerinin belirgin kılındığı bir dünyayı anlatan sözlü umut işaretleridirler.

İsa'nın amacı yüzeysel bir ihtiyaç tatmini değildir. Ne var ki insanın somut, fizikî ve toplumsal durumunu gözardı eden arı bir ruhanî ya da tinsel bir şifa da değildir. Bu, Markos 2,1-12 par.'daki inmeli adamın hikâyesini prototipik olarak tasvir eder. İsa inmeli adamı fizikî sakatlığından kurtarmaz sadece, aksine, günahlarını bağışlayacağı - ve bununla da toplam olarak barışık ve Tanrı ile olan ilişkisinde de sağültülmüş bir yaşam - sözü verir. Adama az şey bahşetmez, aksine, beklenilenin ve tıbbî-bedensel umulanın fazlasını verir.

İlk dönem hıristiyanları Şifa Getirici İsa'ya yönelik bu amentü'yü sayısız -hristolojik olarak biçimlendirilmiş ve ahir-zamansal umutla içirilmiş- hikâye ve mucizelerle geliştirmişlerdir. Örneğin Yuhanna İncili'ndeki ilk işaret, düğündeki konukların susuzluğunu gidermeye değil de yoğun bir sembolik anlatımla şifa çağının -tüm insanî muhtaçlığı gölgede bırakan- bolluğuna göndermede bulunan adeta lüks bir mucizedir (Yuhanna 2,1-11). Bu şifa çağı İsa'nın müjdesiyle başlar ve onun eylemlerinde belirgin hal alır.

Yaratılmış varlıkların (hilkatin) muhtaçlığı Pavlus'un dünya ve insana dair görüşlerini biçimlendirir. Yaratılış fani olanın buyruğundadır: "Bütün yaratılışın şu ana dek birlikte inleyip doğum ağrısı çektiğini biliyoruz." (Pavlus'tan Romalılara Mektup 8,22) Dünya ve insanlar kurtuluşa muhtaçtırlar. Bu yaratılışın faniliğinin uyduları yaşamda çok çeşitli şekillerde hissedilir: Hastalıkta, zayıflıkta, insanın kırılmış iradesinde ve beceriksizliğinde. İnsanın acı çektiği konu Pavlus için kurtuluş umudunun nesnesidir: "Mesih'in sevgisinden bizi kim ayırabilir? Sıkıntı mı, elem mi, zulüm mü, açlık mı, çıplaklık mı, tehlike mi, kılıç mı?" (Pavlus'tan Romalılara Mek 8,35)

Pavlus'a göre önemli olan, insanın kendi kendini kurtarmak zorunda olmayışı ve kurtaramayacak olmasıdır: "Ama bizi sevenin aracılığıyla bu durumların hepsinde galiptayabiliriz." (Pavlus'tan Romalılara Mektup 8,37) Pavlus burada çok da iyimser olmayabilir, insanın temel olanakları bakımından. İnsanın yapıtları onun beceriksizliğini ortaya koyuyor. Kendi adilliği nedeniyle insan şifayı ne kazanabilir ne de sağlayabilir. Tüm -sonuçta ölümle tepe noktasına erişen- muhtaçlığı içinde, İsa'nın yaşamı ve ölümünde açıklık kazanan, Tanrı'nın iyanetine ihtiyaç duyar: "Rabbimiz İsa Mesih'in lütfunu bilirsiniz. O'nun yoksulluğuyla siz zengin olursunuz diye, zengin olduğunuz halde sizin uğrunuzla yoksul oldu." (Pavlus'tan Korintliler'e 2. Mektup 8,9) Bu Yeni Ahit Tanrı ve İsa anlayışının belirleyici çekirdeği bu ifadede yansıyor. İnsanın muhtaçlığında Tanrı uzakta durmaz. Yarattığı varlığın kırılmağına oğlu üzerinden ula-

şır. Onları böler ve kendi de acı çeker – ölüme kadar, ki muhtaçlıktan çıkış yolunu hazırlayabilsin. “Uyuyanların turfandası olarak” (Pavlus’tan Korintliler’e Mektup 15,20) İsa Pavlus’a göre kurtuluş çapası ve insanın kendi ve onu haça gerilmiş İsa ile bağlayan muhtaçlığın umut ufkudur.

İnsan nedir? İncil’in tanıklığında insan Tanrı’nın yarattığı varlıktır, muhtaç bir varlıktır ve kurtuluş bekleyen bir yaratılışın parçasıdır. Muhtaçlık her üç ilintiyi kapsar: bizzat insanı, komşusuyla olan ilişkisini ve Tanrı ile olan ilişkisini.

İncil büyük bir dürüstlük ile insanı tüm muhtaçlığıyla kavrar. Bu muhtaçlığı itiraf edebilmek ve böylece yaşama dair gerçekçi, kısmen kuru ama bu yüzden de dayanıklı görüş geliştirmek zorlayıcı bir çağrı olabilir. Yaşam ve insan-olmak kırılganlığını sürdürüyor, yardıma muhtaç, hizmete hazır değil ve netice olarak –ve yine bariz bir şekilde bibliik bakış açısıyla– bir armağan olarak kabul edilmeli ve korunmalıdır. Ve insan-olmak ile hep tüm ilintileriyle bütün insan kastedilir. İhtiyaçlar da bütüncüldür ve bağlantılarıyla, kökleriyle ve sonuçlarıyla görülmek isterler. İncil organ-merkezli bir insan görüşünü temsil etmez: Kalp ve beden, duygular ve ruh, sosyal yaşam ve yaratılışla olan bağı ~ tüm bunlar insanı biçimlendirir ve belirler; bunların tümü itibarıyla insan muhtaçtır. Ne var ki, insanın muhtaçlığının betimlenişinden daha çok kişinin kendi muhtaçlığıyla nasıl başa çıktığı sorusu ilgilendiriyor İncil’i. İhtiyaçlar, komşu bütün yaratılış dikkate alınmaksızın kendi kendine özerk bir kural haline gelecek olduğunda, İncil dayanışma ve sorumluluk uyarısında bulunuyor. İhtiyaçlar bağ kurucudur, benim bireysel ihtiyacımın acı çeken komşumun ihtiyacından daha çok hakka sahip değildir anlamında da. Sonuçta insanın muhtaçlığı kapsayıcı bir şifa ve umut ufkunun önündedir. İhtiyaçlar aynı zamanda henüz gerçekleşmemiş olan ve İncil’in Tanrı’dan beklentisini anlatırlar. Muhtaçlık bu dünyanın verebileceğinden çok daha fazlasına seslenir ve şimdiden daha kurtuluş umudundan tüketir. Bu bakış açısıyla, insan neticede –kendi gücü olabilseydi– başarısızlığa mahkum bir eksiklikler varlığı değildir sadece. Umut tüm muhtaçlığa rağmen yaşamaya değerdir. Bu arkaplanın ışığında insan cesaretle yaşama sarılabilir: sadece eksiklikler varlığı olarak değil, aksine, olanaklar varlığı olarak özgülleştirilmiş insan olarak.